

Bratislava, 24.1.2024

**Je možná a potrebná
univerzálna definícia
ľudského vylepšovania?**

**Habilitačná prednáška
Vladimír Thurzo**

Čo sa dozviete v prednáške?

- Prečo práve táto téma?
- Je potrebná univerzálna definícia pojmu ľudské vylepšovanie (HE)?
- Je problém vytvoriť takúto definíciu HE? Ak áno, prečo?
- Existuje riešenie tohto problému?
- Ďalšie smerovanie mojej vedeckej práce v oblasti HE

Úvod

- ľudstvo stojí na prahu revolúcie v oblasti vylepšovania
- „Vylepšovanie môžeme definovať ako súbor zásahov nad rámec terapie, ktorá sa chápe ako lekárska starostlivosť potrebná na prevenciu, udržanie a obnovenie dobrého zdravia.“
- jasné vymedzenie pojmu ľudské vylepšovanie (HE) je dôležité z etického hľadiska – **odlíšiť od terapeutických zásahov**
- odraziť sa od štandardu = normálneho stavu = zdravia
- Problém:
  1. jednoznačná definícia zdravia
  2. jasné odlíšenie vylepšovania a terapeutických zásahov

„Už nežijeme v dobe, kedy by sme si mohli povedať, či chceme alebo nechceme vylepšovať. Teraz žijeme v ére vylepšovania.“ (Nicholas Agar)

Čo je to vlastne zdravie?

- „Zdravie je stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody a nie len neprítomnosť choroby alebo postihnutia“ (WHO).
- zdravie je pojem subjektívny a geograficky i kultúrne podmienený
- medikalizácia života – *medicine on demand*
- posunutie hranice (ne)zdravia – *impatient*
- terapeutické zásahy patria k inherentným cieľom medicíny, čo sa o vylepšovaní nedá povedať

„Medicína už nie je iba prostriedkom, s ktorým čelíme chorobám, (...) stáva sa cestou k rozšíreniu ľudských možností.“ (Daniel Callahan)

Etické hľadisko je kľúčové...

- ...inak sa všetko zúži len na otázku ekonomickej dostupnosti
- nebezpečné zdôrazňovanie kontinuity medzi novými metódami a starými spôsobmi zlepšovania človeka
- inflačný výklad vylepšovania spôsobuje, že etické otázky prestávajú mať zmysel
- „‘Všetko smiem’. Ale nie všetko osoží“ (1 Kor 6,12).

„V čom sa užívanie modafinilu zásadne líši od pitia dobrého čaju? V čom sa morálne líši od toho, keď si doprajete plnohodnotný spánok?“ (Nick Bostrom, Julian Savulescu)

1. Zmena druhu ako etická hranica?

- hranica medzi nezávadnými a problematickými zásahmi:
  - „vylepšenie“ musí byť zrozumiteľné a nie svojvoľne popísané a musí ísť o **hodnovernú zmenu druhu**;
  - je potrebné preukázať, že ide o morálne relevantný rozdiel
- cieľom HE sú v konečnom dôsledku zásadné zmeny, ktoré menia ľudskú bytosť na **posthumánnu**
- **z morálneho hľadiska – kategorické NIE**

„Je užitočné hovoriť o možných budúcich bytostiach, ktorých základné schopnosti tak radikálne prevyšujú schopnosti súčasných ľudí, že podľa našich terajších štandardov už nie sú jednoznačne ľudské. Štandardný výraz pre takéto bytosti je *posthumánne*.“
(Nick Bostrom)

2. Welfare (well-being) model

- funkčné vylepšovanie vs. welfare – vplyv zmien na ľudský život ako celok
- **vylepšovanie = akákoľvek zmena v biológii alebo psychológii človeka, ktorá zvyšuje šance viesť dobrý život v príslušnom súbore okolností**
- vágny pojem blahobytu a príliš všeobecné hodnoty
- ktoré hodnoty sú vhodné a kto o tom rozhodne? (Dig. pers. 27)
- **model relativistický a bez normatívneho obsahu, čiže NIE**

„Welfaristický model je nielen náchylný na ten istý relativizmus, ktorý kritizuje u iných modelov, ale je aj nebezpečný, ako hrozba pre rovnosť medzi ľuďmi a spoločné dobro.“
(Paschal Corby)

3. Prirodzené vs. neprirodzené a nové ľudské práva

- pojmy „prirodzenosť“ a „prirodzený“ sú dnes obsolentné a v kontexte sekulárnej etiky prakticky nepoužiteľné
- **„nám“ je to jasné, ale v diskusii so sekulárnou etikou ťažko použiteľné**
- „neprirodzený“ je kultúrne podmienený pojem
- ľudská dôstojnosť (čo to vlastne je v sekulárnej etike?)
- => nové ľudské práva – mentálna integrita a intimita (smeruje k navrhovanému riešeniu)

„Ľudské vylepšovanie, ako ho vníma západná kultúra, je už dnes neprípustné, pretože závisí od inštrumentalistického alebo dualistického pohľadu na človeka a podporuje ho. Morálne podozrivá a problematická je veľká časť toho, čo dnes ľudia na Západe považujú za bežnú terapeutickú medicínu.“ (Ryuichi Ida, Kjóto)

Záver a riešenie (case-by-case)

- je univerzálna a na etické účely využiteľná definícia HE možná? **je to irelevantné**
- je nevyhnutná? **nie je**
- **riešenie – posudzovať od prípadu k prípadu, s použitím tých istých kritérií, ako v iných oblastiach etiky**
- **návrh** (Philip Taraska, Duquesne University, PA, USA):
  - typ (napr. genetické vylepšovanie na somatických vs. zárodočných bunkách)
  - stupeň (napr. dávkovanie kognitívnych zosilňovačov)
  - kontext (napr. vojenské použitie vs. vysokoškoláci)

Ďalšie smerovanie mojej vedeckej práce v
oblasti HE

Odpoveď teológie na ľudské vylepšovanie

- „neracionálna evolúcia“ (Ratzinger)
  - túžba po „svetskej“ nesmrteľnosti $\leq$ strata nádeje
- vojenský kontext – paradox facilitácie vs. kresťanský pacifizmus

Ďakujem za pozornosť